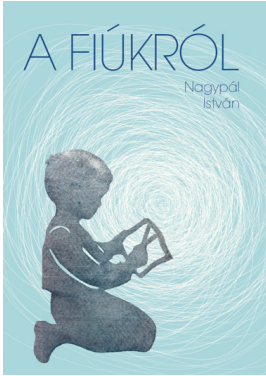

Nagypál István *A fiúkról* című köteté három nagy fejlődésregény szereplőit idézi meg, hogy az olvasót sokkolja a pszichére ható líradózissal.

Vásott és kölcsönzött kölykök

Nagypál István szerencsés pályakezdet mondhat magáénak, komoly figyelem kísérei első lépéseit, rangos folyóiratokban publikál. A kötet egyik szerkesztője, Sopotnik Zoltán szerint „*Peer Krisztián Szőranya című könyve óta A fiúkról az egyik legerősebb debütáló kötet*”. Ehhez képest a fülszövegíró Pollágh Péter mintha – csokónaisan szólva – valamiféle „tartózkodó kérelemmel” fordulna az olvasóhoz: „*Van bű, fegyelem, mondan-dó, stílus és mosoly. Nem baj. [...] Látom a skála változásait, a hegedűszó(lam) mélyülését. És persze látom a szálkát. De más versében könnyű*”.

A kötet három cikusból áll, amely három név cím-mé emeléséből született: *Demián*, *Arne* és *Törless*. Ők a fiúk, akikhez és akikről a minden versben jelenlévő narrátor beszél. A „főhősök” irodalmi előzményei fejlődésregény-szereplők, itt fantom-alakok, egyrészt még gyerekek, más szempontból meghatározhatatlan korú, a beszélőhöz az időn kívüliségben kapcsolódó figurák. Demiánt Herman Hesse azonos című regényéből, Arne alakját Siegfried Lenz törté-

netéből (*Arne hagyatéka*), Törless személyét pedig Robert Musil regényéből (*Törless iskolaévei*) kölcsönözte a szerző.

A kötetet forgatva az említett előzményeken túl még egy cím megidéződhet: Cocteau-tól a *Vásott kölykök*, amelynek hangulatára rájátszik Nagypál könyve. A három fiú akár egyetlen személy is lehetne, nincsenek markáns tulajdonságaik, bemutatásuk apró gesztusokon keresztül történik, bensőséges, finom költői eszközökkel. Egy dolog mégis jellemző mindhármukra, valamilyen szinten sérültek; pszichés problémáik egy-egy drasztikus szövegrészletben rajzolódnak ki:

*„...Demián, a függőleges radiátor nem felakasztásra való,
az nem tied, hanem a törülközőé, lehet ragályos az
öngyilkosság, de ne a törülközőről vegyél példát,*

*ne másold, mert nincs értelme, ahogy annak sem,
amit teszek: téged utánozlak, a kádat tele engedem
vízzel és lenyomom a fejemet, még lejjebb, lássad
helyetted megtennék mindent, szeretleket nem mondtam,
de már nem is mondhatom, állok a tükör előtt és folyton
megvágom az arcom borotválkozás közben...”*

(Jaj kád, jaj törülköző)

Van bű, fegyelem és stílus, de van játék is ebben a kamaszos elszántságban, halálos, sértődékeny játszadozás, múlt századi melankólia, bezárt terek ódon környezetében. Nagypál a terek költője is, legyenek azok fürdőszobák, tengerek vagy szűk szobabelsők. A költő bábszínházi hangulatok és apró lelki drámák avatott leképezője, és az ő terei sohasem válnak fullasztókká. A gyermek- és a fiatal felnőttkor dacos magán-lázadásai a külvilág ellen többnyire ilyen elfojtott, mégis a teljesség elfelejtett ígéretét hordozó színpalak között játszódnak. Csupa részletező sejte-tést olvashatunk a főhősökről, miközben a narrátor mintha színpadi szereplőkként is használná a figuráit: minden vers egy-egy jelenet, még akkor is, ha csak

a beszélő belső monológjait halljuk:
*„Demián esténként viaszból bábút
készít. Apja bábkészítő volt a pesti
Kolibri színházban. Azt mondja,
úgy fog kinézni, mint az apja.*

*Minden este elolvadt a viasz.
Katonástul, balerinástul főzi újra.
Reggelre összeáll. Befeketedett.
Fekete szíve volt apja bábuinak”.*

(*Apa szíve*)

E versrészlet megértéséhez fel kell idézni Andersen meséjét, az ólomkatona fekete szívét, amely itt egyfajta boszorkányos gyermeki képzelgéssel ötvöződik. A sokszor a gyermekkorba helyezett szereplők természetes közege a mesevilág, de nem a magyar népmesék idő feletti, mágikus valósága, hanem inkább a psziché közelebbi rétegeit megcélzó anderseni vagy Oscar Wilde-féle képzettársítások.

Nagypál megszólalásmódja – bár emlékeztet a legújabb generációk lírai kísérleteire – egyedi. Az apa-hiány erőltetése, amely Nagypál költőnemzedékére igen jellemző, ebben a kötetben, szerencsére, nem kap ki-tüntetett szerepet. Az első könyvben a szerzőnek sikerült saját hangot találnia, és „a szülői felügyelet világán kívüli szereplőihez idomuló” költészeti műfajt teremtett. Demián, Arne és Törless különféle képzelt óvárosok, tájak, tengerpartok, sosem létezett szobák magányában bukkanak fel, tűnnek át az időn, gyermekből ifjú felnőtté válnak, majd visszaváltoznak. A szerző ügyesen sűrít, jól tesz verssé egy-egy félsorral első olvasásra látszólag érdektelen szöveget:

*„Az ágyad szélén ültél és nézted az éjjeli
szekrényre tett gyümölcsöket, minden
ebédre kaptál egyet, de te mintha csak
gyűjtögetted volna őket, nem etted meg.*

*Azt kérdezték tőlem a gyerekek, hogy
miért hideg az arcod, ha megpusztilnak.
Nem tudom, arra sem tudok választ
adni, hogy milyen színű az arcod”.*

(Törless színe)

Előfordulnak azonban túlbeszélte jelenetek, leírások is. A *Törless utazik* című versben például fölösleges beszámolót kapunk a vonatkozó mappájáról és bőröndjéről, amelyről kiderül, hogy a közepén púposodik: *„Nem találták ki, mi lehet benne. / Azt mondtad, a táskád lenyelte / a földgömb felét. Ott most sötét van”*. Később utalásszerűen megjelenik a kalapot emésztő kígyó története A kishercegből, de ettől még nem lesz felkavaró a sötét bőrönd látványa.

Néhol nehéz eldönteni, pontosan mire utal a vers, miként lehetne, mondjuk, értelmezni az Urál előtt a „csadorba csavart” nők és a „tükörből való” Demián képét:

*„...Nagy magas
üvegfal, mint az Urál hegység,
olyan nagy. Demián elérte az
Urált, elérte a királynő tükreit.*

*Demiánt nem látja senki már.
Üvegfal előtt csadorba csavart
nők hajlongnak, térdüket már
szőlőszemek sem festik meg,*

*megtanulták talán tisztelni őt.
Demián nem forgatja szemét,
tükörből van, porcelán már
teste is. Demián gyerek volt”*

(Ballada Demiánról)

A borító remekül rímel Nagypál költői világára – magányos kisfiú sziluettjét látjuk, ahogy elmélyülten

játszadózik valamivel, talán papírt vág, körülötte-mögötte körkörös krikszkraksz, mint egy befelé vezető időspirál, kicsit elmosódó zsírkréta – fehéren a világoskék alapon (Szalay Miklós munkája). A szereplők magányossága, óvatos gesztusaik egymás felé, a gyermek- és ifjúkor váratlan rémei, pszichózisa és mesevilága érzékletesen jelennek meg a kiválóan megszerkesztett kötetben. Nagypál István könyve intellektuális, mély és pszichésen felkavaró olvasmány azoknak, akik kíváncsiak a fiatal kortárs magyar líra egyedi hangjaira.

Demián, Arne és Törless azonban ma már valószínűleg menthetetlenül felnőttek lennének, ha volnának. Tudja ezt a költő is, ezért búcsúzik így első számú hősétől a könyv egyik legjobban sikerült versében:

*„A tóba dobom koporsóját és
utána úszok, de nem, nem
merek a vízbe lépni, a vízben
szörnyek vannak, Demián
biztonságban van a gonosz
mellett, engem nem húz fel
még egyszer, nem szól hozzám,
elvisz a feketébe, elvisz újra
az erdő közepére, és elveszett
a koporsó, elveszett Demián
és elveszett már a józan ész.”*

(A mauzóleum alapjai)

Boldogh Dezső

**Nagypál István: A Fiúkról. József Attila Kör –
Prae.hu, 2012**